

Wyrok z dnia 17 czerwca 2008 r.

I UK 402/07

Dopiero wykonywanie pracy na podstawie umowy zlecenia - a nie tylko zawarcie umowy - stwarza obowiązek ubezpieczenia emerytalnego i rentowego (art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, jednolity tekst: Dz.U. z 2007 r. Nr 11, poz. 74 ze zm.) lub możliwość wyboru tego tytułu ubezpieczenia (art. 9 ust. 2 tej ustawy).

Przewodniczący SSN Roman Kuczyński, Sędziowie SN: Herbert Szurgacz, Jerzy Kwaśniewski (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 17 czerwca 2008 r., sprawy z odwołania Aleksandry B. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w K. z udziałem zainteresowanej Haliny B. - Firmy Marketingowo-Szkoleniowej „M.” Spółki z o.o. w K. o ustalenie istnienia ubezpieczenia społecznego, na skutek skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 21 czerwca 2007 r. [...]

1) o d d a l i ł skargę kasacyjną,

2) zasądził od odwołującej się Aleksandry B. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w K. 120 zł (sto dwadzieścia) tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e n i e

Wyrokiem z dnia 21 czerwca 2007 r. Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację wnioskodawczyni Aleksandry B. od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie z dnia 22 lutego 2006 r., oddalającego odwołanie Aleksandry B. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w K. z dnia 22 lipca 2004 r., stwierdzającej, że wnioskodawczyni od dnia 22 września 2003 r. nie podlega ubez-

pieczeniom społecznym z tytułu umowy zlecenia zawartej z Firmą Marketingowo - Szkoleniową „M.”.

Sąd drugiej instancji podzielił i przyjął za własne ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd pierwszej instancji, które przedstawiają się następująco. Wnioskodawczyni od 1994 r. prowadzi działalność gospodarczą. W dniu 22 września 2003 r. wnioskodawczyni zawarła umowę zlecenia z Firmą Marketingowo-Szkoleniową „M.” Halina B. z siedzibą w K. Zgodnie z umową (zawartą na czas nieokreślony) wnioskodawczyni miała promować szkolenia organizowane przez zleceniodawcę w oparciu o otrzymane od niego materiały oraz pozyskiwać klientów i wypełniać stosowne druki i formularze kontaktowe. W zamian za to miała otrzymywać wynagrodzenie miesięczne w kwocie 50 zł oraz wynagrodzenie dodatkowe w wysokości 50 zł za każdą pozyskaną przez nią osobę, która podpisze umowę o odbycie szkoleń. Wynagrodzenie w wysokości 50 zł zleceniodawca co miesiąc w całości wypłacał ubezpieczycielowi jako składkę z tytułu ubezpieczenia grupowego obejmującego także wnioskodawczynię. W dniu zawarcia umowy wnioskodawczyni została zgłoszona do ubezpieczenia społecznego i zdawała sobie wówczas sprawę, że dzięki zawarciu umowy ograniczy koszty prowadzonej przez siebie działalności gospodarczej. W dniu 22 września 2003 r. wnioskodawczyni podpisała także umowę o udziale w cyklu 24 szkoleń. Wnioskodawczyni uczestniczyła jednak tylko w kilku szkoleniach. Czynności w zakresie promocji szkoleń wnioskodawczyni wykonywała przy okazji spotkań ze swoimi klientami oraz przy okazji napraw samochodu w serwisie samochodowym. Nie ponosiła ona żadnych kosztów związanych z tą działalnością.

Sąd drugiej instancji podzielił stanowisko Sądu pierwszej instancji, że zawarta przez wnioskodawczynię umowa zlecenia z dnia 22 września 2003 r. stanowiła pozorną czynność prawną, która nie mogła stanowić tytułu do objęcia ubezpieczeniem społecznym. Wnioskodawczyni nie wykonywała bowiem czynności, do jakich zobowiązała się w umowie zlecenia. Rzeczywistym celem zawarcia przedmiotowej umowy było - po stronie zleceniobiorcy (wnioskodawczyni) - skorzystanie z możliwości obniżenia kosztów prowadzonej działalności gospodarczej, a po stronie zleceniodawcy pozyskanie środków pieniężnych za wykupione szkolenia. Wnioskodawczyni oferty udziału w szkoleniach składała klientom przy okazji spotkań związanych z prowadzoną przez nią działalnością gospodarczą lub też mechanikom podczas jej wizyt w serwisie samochodowym. Nie ponosiła kosztów związanych z przedmiotową umową. Złożonej w postępowaniu sądowym dokumentacji na temat podejmowanych przez

wnioskodawczynię działań promocyjnych nie można przypisać mocy dowodowej, ze względu na jej specjalne przygotowanie (charakter pisma, kolor atramentu).

Sąd drugiej instancji podkreślił, że o pozorności zawartej przez wnioskodawczynię umowy zlecenia „nigdy faktycznie wykonywanej” świadczy to, że nie przekazywała ona zleceniodawcy informacji o podejmowanych przez nią czynnościach oraz o pozyskanych klientach, a także brak zainteresowania ze strony zleceniodawcy co do sposobu realizowania umowy i jej efektów (pomimo uiszczania wynagrodzenia). Zleceniodawca nie przekazał wnioskodawczyni żadnych materiałów i dokumentów, którymi miałyby się posługiwać w ramach wykonywania umowy. Wnioskodawczyni została jedynie w sposób ogólny poinformowana o zakresie szkoleń, ich programie i sposobie działania firmy „M.”, uczestniczyła tylko w części organizowanych szkoleń. Nie dysponowała ona wiedzą oraz informacjami niezbędnymi do realizowania zawartej umowy.

Według Sądu drugiej instancji zawarcie przedmiotowej umowy zlecenia powinno być oceniane przy uwzględnieniu treści art. 9 ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2007 r. Nr 11, poz. 74 ze zm.). Zawarcie umowy zlecenia i wykorzystanie istniejącego na jej podstawie stosunku prawnego jako tytułu do objęcia ubezpieczeniem społecznym, w sytuacji gdy wcześniej tytułem do objęcia ubezpieczeniem społecznym było prowadzenie działalności gospodarczej, zapewniało wnioskodawczyni realną korzyść, wyrażającą się obniżeniem wysokości opłacanych składek na ubezpieczenie społeczne.

W skardze kasacyjnej wniesionej od powyższego wyroku Sądu Apelacyjnego pełnomocnik wnioskodawczyni „w przypadku przyjęcia przez Sąd wskazanej podstawy naruszenia prawa materialnego za oczywiście uzasadnioną” wniósł o zmianę w całości zaskarżonego wyroku, zmianę w całości wyroku Sądu pierwszej instancji oraz o zmianę w całości decyzji ZUS Oddziału w K. z dnia 22 lipca 2004 r. i orzeczenie, że Aleksandra B. podlega ubezpieczeniu społecznemu z tytułu umowy zlecenia od dnia 22 września 2003 r. „W pozostałych przypadkach” wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości. Pełnomocnik skarżącej wniósł o zasądzenie od organu rentowego na rzecz skarżącej Aleksandry B. kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Skarga została oparta na podstawie dotyczącej naruszenia przepisów prawa materialnego, w ramach której zarzucono: 1) niewłaściwe zastosowanie art. 83 § 1

k.c., polegające na przyjęciu, że umowa zlecenia zawarta pomiędzy ubezpieczoną a Haliną B. prowadzącą działalność gospodarczą pod nazwą „M.” ma charakter pozorny, w sytuacji gdy umowa ta była wykonywana, a ubezpieczona promowała szkolenia organizowane przez zleceniodawcę oraz zbierała dane kontaktowe potencjalnych klientów; 2) niewłaściwe zastosowanie art. 734 § 1 k.c., polegające na przyjęciu, że wykonywanie umowy zlecenia polegającej na pozyskiwaniu przez zleceniobiorcę danych kontaktowych potencjalnych klientów dla zleceniodawcy oraz rozpowszechnianiu informacji na temat szkoleń organizowanych przez zleceniodawcę przy okazji prowadzenia innej działalności wyklucza traktowanie takich czynności jako wykonywanie umowy zlecenia; 3) niewłaściwe zastosowanie art. 9 ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, polegające na przyjęciu, że zawarta przez ubezpieczoną umowa zlecenia nie może być tytułem ubezpieczenia w rozumieniu niniejszego przepisu.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o jej oddalenie oraz o zasądzenie od wnioskodawczyni na rzecz organu rentowego kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rozpatrywana skarga kasacyjna zawiera zarzuty dotyczące wyłącznie zawartej w zaskarżonym wyroku oceny prawnej. Ocena prawna zaskarżonego wyroku odnosi się do stanu faktycznego wyjaśnionego w toku dwuinstancyjnego postępowania sądowego. Wyjaśnieniu podlegało to czy wnioskodawczyni mogła skorzystać z zawartego w art. 9 ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych uprawnienia do zmiany swego dotychczasowego tytułu ubezpieczenia (działalności gospodarczej) w związku z zawarciem określonej umowy zlecenia. Z uzasadnienia zaskarżonego wyroku wynika, że jego podstawę faktyczną stanowi ustalenie, że przedmiotowa umowa zlecenia „nigdy nie była faktycznie wykonywana”. To zasadnicze ustalenie opiera się na analizie wielu okoliczności dotyczących zawarcia umowy zlecenia bez zamiaru stron realizacji jej treści, a następnie takiego sposobu działania stron umowy, które wyłącznie pozorowały jej wykonywanie. Te pozorowane, jak to Sąd ustalił, polegające na stworzeniu pewnego wrażenia ale w istocie błahe, wykonywane bez nakładu pracy i kosztów, czynności wnioskodawczyni nie stanowiły podstawy do zastosowa-

nia wobec niej przywileju wyboru tytułu ubezpieczenia. Taka ocena prawna w zakresie art. 9 ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych nie może budzić zastrzeżeń jeżeli się zważy, że alternatywny tytuł ubezpieczenia dla wnioskodawczynie powstawałby gdyby - stosownie do art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych - można byłoby ją zaliczyć do osób wykonujących „pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenie albo innej umowy o świadczenie usług”. Tak więc dla powstania nowego dla wnioskodawczynie tytułu ubezpieczenia, tego tytułu, o którym mowa w art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych nie wystarczało zawrzeć umowę zlecenia, w przepisie tym chodzi o taką umowę, której po pierwsze przedmiotem jest wykonywanie pracy, a po drugie ubezpieczenie ma zastosowanie nie do osoby, która zawarła odpowiednią umowę ale do osoby wykonującej pracę na podstawie umowy zlecenia.

Skarga kasacyjna nie zawiera zarzutów, które podważyłyby podstawy zaskarżonego wyroku. Rozstrzygające są - jak to wyżej przedstawiono - ustalenia faktyczne stanowiące podstawę zaskarżonego wyroku. Ustalenia te wiążą Sąd Najwyższy (por. art. 398¹³ § 2 k.p.c.) a nadto - co już wyżej podkreślono - zaskarżony wyrok nie został w skardze zakwestionowany z powołaniem się na podstawę dotyczącą naruszenia przepisów postępowania (por. art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.).

Zarzuty skargi kasacyjnej niewłaściwego zastosowania wskazanych w skardze przepisów prawa materialnego są bezpodstawne, bo wynikają z logicznie wadliwej ich konstrukcji. Niewłaściwe zastosowanie prawa materialnego polega na rozdźwięku (nieadekwatności) między stanem faktycznym a zastosowanym do niego przepisem. W odniesieniu do prawomocnego wyroku niewłaściwe zastosowanie (subsumcja) prawa materialnego to niewłaściwe podstawienie wybranego przez sąd przepisu pod ustalenia faktyczne stanowiące podstawę wyroku. Tymczasem skarga kasacyjna wbrew powyższym zasadom nie porównuje obu podstaw zaskarżonego wyroku (jego podstawy faktycznej i podstawy prawnej), ale wadliwości niewłaściwego zastosowania wskazanych przepisów prawa materialnego upatruje w porównaniu (podstawieniu) tych przepisów do innych faktów niż fakty (ustalenia faktyczne) stanowiące podstawę zaskarżonego wyroku. Skarżący w niedopuszczalny sposób, niezgodnie z podstawą faktyczną wyroku, najpierw założył, że Sąd „przyjął”, iż przedmiotowa umowa zlecenia była wykonywana oraz że umowa zlecenia nie może być tytułem ubezpieczenia - aby następnie stwierdzić, że takie ustalenia są nieodpowiednie do zastosowanych przepisów (art. 83 § 1 k.c. i art. 9 ust. 2 ustawy o systemie ubezpie-

czeń społecznych). Zupełnie nieprzekonywający jest również zarzut dotyczący art. 734 § 1 k.c. zawierającego definicję umowy zlecenia. Problem sprawy i podjęte w tym zakresie wyjaśnienia stanu faktycznego nie odnosiły się do zawarcia umowy zlecenia, ani nawet do wykonywania przez zleceniobiorcę pewnych czynności mających związek z zawartą umową ale - co wyraźnie w uzasadnieniu wyroku wyjaśniono - do ustalenia pozorowania wykonywania umowy, że w ustalonych okolicznościach wnioskodawczyni nie wykonywała pracy na podstawie umowy zlecenia.

Wobec bezzasadności podstawy skargi kasacyjnej, Sąd Najwyższy orzekł stosownie do art. 398¹⁴ k.p.c.

=====